УДК 355.23:37.015.3(477)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАОХОЧЕННЯ КУРСАНТІВ ВВНЗ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Горліченко М.Г. к.пед.н., доцент;
Дроздов М.О. к.ф.-м.н., доцент
Верламов О.М., ст.. викладач
Військова академія (м. Одеса)

В процесі підготовки здобувачів освіти у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), особливо в умовах сучасного воєнного стану, існує проблема мотивації курсантів до ефективного навчання. На наш погляд, підґрунтям цього питання є відомий емпіричний факт – ніякий викладач не зможе нікого добре навчити, якщо той, хто вчиться, не прикладає для цього достатніх власних зусиль. Якщо вдатися до можливих аналогій в фізиці, то цілком доречно стверджувати, що мотивація в системі людина-суспільство відіграє таку ж роль, як електрорушійна сила джерела струму відіграє в утворенні електричного струму в замкненому провідниковому колі.

Мотивація — **це** складний психофізіологічний процес, який під дією зовнішніх або внутрішніх факторів, стимулює у людей бажання і рішучість займатися тією чи іншою діяльністю [1].

Зовнішня мотивація в основному підкорюється інтересам держави і нею же здійснюється (в нашому випадку, в інтересах обороноздатності України). Внутрішня мотивація, як правило, носить прихований характер, не завжди відповідає інтересам держави і є результатом всього попереднього життя людини та її внутрішніх сформованих переконань, які проявляються у вчинках в умовах життєвих випробувань. Діяльність закладу освіти в напрямку створення необхідного для навчання у ВВНЗ

мотиваційного настрою курсантів є фактично процесом корегування внутрішньої мотивації курсанта у напрямку більшої відповідності інтересам держави та суспільства. Таку кореговану внутрішню мотивацію курсанта ми можемо називати якісною мотивацією.

Мотивація курсанта до навчання за певним напрямком військово-професійної діяльності розпочинається зі свідомого вибору свого життєвого шляху. В його основі може бути природне бажання стати надійним захисником своєї Батьківщини, захоплення самою військовою справою та її обов'язковими складовими (що часто, є продовженням сімейних традицій): повага до людей зі зброєю у військовій формі з ознаками доброго військового вишколу, дотримання ними чітко визначених уявлень про військовий обов'язок, поведінку, честь і гідність всередині військового суспільства, врахування переваг, які суспільство заслужено надає військовим тощо.

Разом з цим, перший крок в напрямку навчання у вищому військовому навчальному закладі людина має зробити з усвідомленням того, що військова служба є нелегкою і непростою справою і вимагає високої відповідальності, мужності, стійкості, розуміння, що вона несе збільшену загрозу для здоров'я та життя, особливо в період ведення бойових дій. Тому мотиваційний простір курсанта ВВНЗ складається з факторів, які можна умовно розділити на такі, що сприяють розвитку та зміцненню мотивації і такі, що суттєво заважають цим процесам (тобто, може відбуватися і демотивація людини).

На наш погляд, основні зовнішні фактори, які сприяють мотивації курсанта до навчання у ВВНЗ є такі: історія закладу вищої освіти; умови для навчання; висококваліфікований склад НПП; добре налаштований освітній процес, забезпечений сучасною навчально-матеріальною базою, новітніми освітніми інформаційно-комунікативними та інноваційними педагогічними технологіями; налагоджене спілкування в колективі зі

збереженням військових традицій товариської взаємодопомоги та чутливості; повсякденне життя курсантських підрозділів; безумовне дотримання вимог військової та навчальної дисципліни.

Найбільшу роль в створенні необхідного зовнішнього мотиваційного середовища відіграють кафедри та склад НПП ВВНЗ, їх цілеспрямована турбота про збудження максимально можливої якісної внутрішньої мотивації тих, кого навчають. Чималого значення тут мають безперервні і вчасні модернізація змісту навчання та матеріально-технічної бази кафедр, обмін передовим досвідом викладання, вдосконалення педагогічної майстерності кожного викладача, застосування традиційних та інноваційних педагогічних і сучасних інформаційно-комунікаційних освітніх технологій, організація освітнього процесу та повсякденного життя курсантів з послабленням та усуненням будь-яких факторів, що заважають їх якісній внутрішній мотивації. Щоб все це стало можливим, є необхідним постійний і взаємний довірчий двобічний активний зв'язок викладача з курсантами. Викладач повинен знати поточний стан освітньо-професійної підготовки кожного, кого він навчає, його схильності, уподобання, психологічні особливості, вчасно і цілеспрямовано допомагати тим, хто за будь-яких причин відстає у навчанні, повертати таким віру у власні можливості і силу.

Нерозв’язаною, в належному ступені, психологічною проблемою виступає природне бажання тих, кого навчають не показувати свого незнання чи неспроможності. Тому, найчастіше, заняття, чи будь-яка нарада закінчуються без запитань викладачеві від аудиторії. Отже структура і методика проведення занять має передбачати особливі моменти підведення висновків самими курсантами за викладеним матеріалом або здійсненою самостійною роботою, коли запитання до викладача стає невідворотною необхідністю. Головна задача викладача при цьому - навчити курсанта активно, з захопленням та результативно

вчитися, із збереженням такої властивості на протязі всього військово-професійного життя.

На наш погляд, існують сприятливі фактори внутрішньої якісної мотивації, які зможе сформувати сам курсант особисто:

- регулярна, наполеглива, цілеспрямована, самостійна навчальна діяльність (уважно слухати пояснення викладача з намаганням розв'язання навчальних проблем в ході аудиторних занять через запитання до викладача; акуратне, коректне і впорядковане ведення конспектів занять; правильна організація самостійної роботи; збереження працездатності на будь-який час через налагодження свого нормального психофізіологічного стану за допомогою коротких фізичних вправ);
- зацікавлене ставлення до занять (щоб полюбити предмет вивчення, а без цього є неможливим повноцінне оволодіння ним, необхідним є цілеспрямоване вивчення можливостей практичного застосування його змісту в інтересах вивчення суміжних навчальних дисциплін, майбутньої військово-професійної діяльності або повсякденного життя);
- активна особиста участь в роботі воєнно-наукових гуртків кафедр ВВНЗ (розробка рефератів за темами, що відповідають особистим інтересам курсанта; участь у розробці конкурсних наукових робіт; участь в обговоренні новин в галузі сучасного озброєння та військової техніки; особисті доповіді на засіданнях воєнно-наукових гуртків, наукових конференціях, семінарах тощо, з розвитком здібностей до пошуку необхідної науково-технічної інформації та її грамотного, обґрунтованого наукового аналізу, публічного захисту своїх думок та переконань; особиста участь в проведенні раціоналізаторської та винахідницької роботи тощо);
- цілеспрямований самостійний пошук наукового напрямку досліджень та наукового керівника серед викладачів закладу вищої освіти.

Надійною ознакою того, що курсант досяг необхідного стану власної внутрішньої якісної мотивації є його власне відчуття, що він отримує у навчанні не просто зростаючу сукупність деяких теоретичних відомостей, а здобуває все нові військово-професійні компетентності (спроможності), які потім стануть основою його професійної діяльності. Особливо важливою для закладу вищої освіти в процесі підготовки компетентних офіцерських кадрів сьогодні є турбота самого курсанта про досягнення ним стану високої внутрішньої якісної мотивації, що буде найкращим проявом його патріотизму, здатності допомогти Батьківщині у важкий воєнний час.

Висновок: Ефективне і масове заохочення курсантів ВВНЗ до навчання в умовах воєнного стану може відбутися лише при послідовному і наполегливому впровадженні в освітній процес та повсякденного життя ВВНЗ всіх діючих факторів виникнення та безперервного розвитку його мотиваційного підґрунтя.

Література :

1. Панченко В.Ю., Сидоренко І. І. Класифікація рівнів мотивації до навчання курсантів вищих військових навчальних закладів URL: *https://journals.indexcopernicus.com/ search/article?articleId=1941750* (дата звернення 22 .10.2025)